

Gårdsnavn: Lia ("Liæ") **Gnr/bnr:**
Koordinat: Ø: 625914, N: 6583972, 22 EU89-UTM Sone 32
Synbarhet: Fullt ut synlig/gjenfinnbar i terrenget

Kulturminneregistrering

KMtype: Småbruk, ,
Tilstand: Intakt
Verneverdi:
Vern: ,

Beskrivelse:

Beskrivelse: Lia (Langebråten) var opprinnelig en husmannsplass under gården Bøe Store.

Så sent som i 1865 var det husmannsfolk som bebodde og brukte plassen.

Tøffe vilkår på Lia

Det var advokaten og den tids finansguru Munter Bjørnstad som eide Lia den gang.

7. mars i 1865 stevner han Even Syversen for ikke betalt leie på plassen. Even skylder advokaten 24 spesidaler, hvilket er leie for fire år på "Langebraaten". Omregnet i årsinntekt, dreier det seg om tre årslønner for en gårdsgutt.

Saken kommer opp for forliksrådet. Even har tydeligvis ikke forutsetninger for å betale leie. Det må nok også Bjørnstad ha innsett og går med på å ettergi beløpet. Vilkåret er imidlertid knalltøft. Even, kona Kari og barna Anton (16), Johan (14) og Marthine (12) får fem uker på seg til å fordufte fra Lia. Vi leser: "Den Indklagede Even Syversen forpligtete sig under Udkastelsestvang at fraflytte og nydeliggjøre Bruget (---) inden førstkommende 14. fjortende April. De paa Eiendommen staaende Huse tilfalder eieren M. Bjørnstad."

Even og familien blir deretter husmannsfolk på Sørli under Bøe (gnr. 3029. bnr. 2).

Even var forresten født på Hestehagen under Rognerud 9. juni i 1816. Foreldrene Anne og Syver Andersen var trolig de siste husmennene på Mastekollen, så sann sett var Even godt kjent i området. Som mange andre husmenn, hadde også Even et håndverk ved siden av plassen. Han var nemlig skredder.

Den godeste Even forble nok ikke noe annet enn en fattig stakkar. Han var siste husmannen i Sørli, og i 1875 finner vi ham som enkemann og losjerende på Berget under Bergby.

Johan og familien

Det tar ikke lang tid før det er nye leietakere på Lia. Ved utgangen av 1865 bor Johan Olsen på plassen, sammen med kona Karen Johannesdatter og barna Olaves (10), Gunnille (7), Karoline (4) og Oline (1). Karen og Johan var født i Eidsberg – han 5. mars 1829 og hun 28. februar 1830.

Johan betegnes som leilending på Lia. De har ei ku, sår halvannen tønne havre og setter en halv tønne poteter. Hest har han ikke. Ved siden av småbruket, livnærer han seg med lensearbeid.

Johan og familien har levd et noe omflakkende liv. Når Olaves blir født, bor de i Varteig. Tre år senere, når Gunnille kommer til verden, bor de i Sarpsborg. Karoline er født på Sandbekk 14. februar i 1862, men de bor i Sarpsborg igjen når Oline blir født i 1865. Året etter er de altså leietakere på Lia.

Karen og Johan blir imidlertid ikke lenge på Lia. Når Ellen kommer til verden 14. mai i 1867, bor de på en husmannsplass under Rognerud.

Senere kommer denne familien til Myrås, og da har barneflokken vokst med Kristian.

Første selveieren

Johannes Helgesen ser ut til å være første selveieren på Lia. I 1865 er han bosatt på "Kullerudsaugen", og er sagmester der. Han må imidlertid ganske raskt ha flyttet til Lia, for samme året får han i alle fall skyldsatt

Lok. nr. 1053508 forts:

plassen.

Johannes, født i Varteig omkring 1804, var gift med Olea Johansdatter – født i Tune omkring 1807. Med til Lia følger også datteren Oline og hennes tre barn. Oline er født i Rakkestad i 1836, og er ugift.

Når Johannes dør 22. februar i 1870, betegnes han som selveier på ”Langebraaten”. Enken kommer imidlertid i økonomisk uføre, og i 1873 krever lensmannen at småbruket går under hammeren.

27. oktober i 1873 får derfor Helene Andersdatter Gryte auksjonsskjøte på Lia. Kjøpesummen settes til 200 spesidaler.

En prøvet kvinne

Helene var en prøvet kvinne. Hun måtte følge fire ektemenn til graven, den ene kun etter sju og en halv måneders ekteskap.

Helene Andersdatter var født på Engebråten i 1833. Hun var først gift med Johannes Matisen. Han dør 28. november i 1862, og Helene gifter seg igjen med Anders Christensen på Småbergtangangen, opprinnelig fra Krosbyeie.

Allerede 5. november i 1866 dør imidlertid Anders. Da bor familien på Høkeli under Bøe. Fem år senere gifter hun seg for tredje gang, med Peder Andersen Gryte. Samlivet med Peder blir imidlertid ikke langvarig. Han dør 1. august i 1872, etter kun et drøyt halvårs ekteskap.

Til Lia flytter hun som enke, og har med seg sønnene Anders (fra hennes første ekteskap – født 4. april i 1856) og Christian (fra hennes andre ekteskap – født 22. februar i 1863).

24. januar i 1877 smiler imidlertid lykken igjen til Helene på Langebråten. Da gifter hun seg med enkemannen Arne Simensen, født på Snoppestad i 1827. Det ble starten på 32 års samliv.

Helene og Arne får datteren Inger Marie, født på Langebråten 25. juni i 1877.

I sine fire ekteskap får Helene i alt seks barn, men bare tre av dem vokser opp.

Senere flytter Helene og Arne til Bøhaugen, som de eier og driver i flere år. På sine eldre dager flytter ekteparet til datteren Inger Marie og svigersønnen Edvard på Skofteby. Der dør Arne av ”alderdomssvaghed” 21.09.1909. Helene dør nyttårsdagen i 1911 av tarmslyng, også hun på Skofteby. Begge benevnes som rentenister.

Sponhøvel i Kullerudbekken

13. november i 1884 inngår Christian Andersen på ”Langebraaten” en avtale med Arne Eilertsen på Kullerud om drift av en sponhøvel i Kullerudbekken.

I den tinglyste kontrakten heter det:

”Undertegnede Arne Eilertsen Kulerød og Kristian Andersen Langebraaten er bleven enige om for fælles Regning at bekoste og drive en Sponhøvel i Arne Eilertsen Kuleruds Fossefald nedenfor Stendammen i Kullerudbekken. Til dette Brug bortforpagter jeg Arne Eilertsen herved i mit nævnte Fossefald Plads til dette Anlæg med den dertil fornødne Vandkraft mod en aarlig Afgift af 1 – En Krone aarlig der inden hvert Aars Udgang udbetales mig af Medinteressenten Kristian Andersen eller efterkommende Eiere.”

Avtalen ble gjort for en periode på 20 år. Ved leiekontraktens utløp skulle eieren på Kullerud ”have Ret til om ønskes at faa kjøbt Kristian Andersens Halvdel af Indretningen efter uvillige Mænds Skjøen”.

Allerede i 1895 flytter imidlertid Kristian fra Varteig og slår seg ned som ”bygningssnedker” i Kristiania. Han ble gift med Janethe Andersen fra Våler, og ved inngangen til 1900-tallet har de døtrene Andora (født i 1896) og Borghild (1898), som begge har kommet til verden etter at foreldrene etablerte seg i Thorshougaden 8 i hovedstaden.

Anders og Lovise Matilde

Mens Arne og Helene flytter fra Lia og kjøper Bøhaugen, blir det Anders som overtar på Lia. Anders Johannessen var fra Helenes første ekteskap, med Johannes Matisen.

Anders kom til verden på Strømnes 22. februar i 1863, og hadde blitt med moren via Høkeli til hun kjøpte Lia i 1873.

Lok. nr. 1053508 forts:

Anders gifter seg 29. desember i 1892 med Lovise Mathilde Olsdatter fra Rakkestad. Da benevnes Anders som teglverksarbeider. Lovise var kommet til verden på Sandakerplass 24. februar i 1868. Foreldrene er i kirkeboka oppgitt å være "Pige Karen Elisabeth Andersdatter Sandakerplads og Ungkarl Ole Christensen Gudim".

Anders og Lovise bosetter seg på Lia som nygifte, og får skjøte på bruket 12. november 1894. Salgssummen er 1700 kroner. Også Lovises mor Karen blir for øvrig med til Lia.

På Lia kommer det til verden seks barn:

Helene – født 15. august i 1894

Johannes – født 7. april 1896 (da står det i kirkeboka ved faren at han er "pladsmand".)

Anna Lovise – født 4. oktober i 1897.

Marie – 27. august i 1899

Ingeborg Elise – født 6. september 1901

Anton – født 10. oktober 1904.

Før Lovise og Anders flytter inn på Lia, bodde for øvrig Sørine og Karl Bøe en kortere stund der. Datteren Inga er født på Lia, 30. mai i 1891. Senere overtar Sørine og Karl Vesle-Bøe (gnr. 3029, bnr. 1).

Fire barn dør på seksten måneder

Tragedien skulle ramme Lovise og Anders hardt på Lia. Det var enda noen tiår til penicillinet ble oppfunnet, og derfor var lungebetennelse en livstruende sykdom.

Det fikk de erfare til fulle på Lia, der tre av barna døde i lungebetennelse og en fjerde av en medfødt svakhet. I løpet av seksten måneder ble ungeflokken redusert fra seks til to barn.

Anna Lovise dør 27.03.1904 (seks og et halvt år), Ingeborg Elise 16.06.1904 (knappe tre år) og Johannes 20.07.1905 (drøyt ni år) – alle i lungebetennelse. I tillegg mister de en nyfødt baby, Anton, 10.10.1904.

Selv dør moren, Lovise Matilde på nyttårsaften 1905 av tæring, 38 år gammel. Da bor hun for øvrig på Bøhaugen. Trolig har den hardt hjemsoekte familien valgt å flytte til Anders sin mor og stefar på Bøhaugen. Der dør for øvrig også Anders 23. mai i 1907, 51 år gammel. Dødsårsak er i kirkeboka oppgitt å være ryggmargsbetennelse.

Dermed blir det farmor Helene og ste-farfar Arne som tar hånd om de to gjenværende ungjentene.

Eldstejenta Helene pådrar seg imidlertid tæring, som moren også fikk. Jenta dør på Bøhaugen 30. november i 1912 – 18 år gammel.

Marie på Bøe

Av en familie på åtte, dør altså fem barn og begge foreldrene innenfor et tidsrom på åtte og et halvt år.

Dermed blir det kun Marie som vokser opp. Også hennes liv hadde for øvrig hengt i en tynn tråd da hun ble født 27. august 1899, og lærer Peder Gresset ble budsendt for å foreta hjemmedåp. Marie klarte seg imidlertid, og dåpen ble stadfestet i kirken 29. oktober.

Marie kom for øvrig som tjenestejente til Bøe (gnr. 3028, bnr. 1) og blir boende der på gården hos eieren Kristian Johannessen og hans søster Janna. Marie Bøe dør 28. april i 1960 som ugift.

Lise og Marius

Selv om Lovise og Anders flyttet til familien på Bøhaugen, fortsetter de å eie Lia. Først når også Anders er død, selger boet gården. 10. september i 1908 får Marius Antonsen fra Bråten auksjonsskjøte på Lia for 2.050 kroner.

Marius Antonsen var gift med Lise Marie Petersdatter Belsby.

Marius kom til verden på Bråten 11. mars i 1875. Foreldre var Anton Olsen og Lovise Andersdatter.

Lise Marie ble født på Belsby 15. mars i 1877 som datter av Johan Peter Sandersen og Anna Marie

Lok. nr. 1053508 forts:

Larsdatter.

Lise og Marius gifter seg 28. januar i 1906 og kjøper Lia. Marius driver som bygningsnekker ved siden av hva småbruket gir.

Lise hadde sønnen Harald (født 12. mai i 1900) fra før hun giftet seg. På Lia får Lise og Marius barna Hedvig Lorentse (født 9. november i 1908), Anna Marie (3. oktober i 1910), Ingrid (26. juli i 1912), Erling (21. mars i 1915) og Aashild (15. juni i 1919).

Lise og Marius kjøper deretter Kokkimbråten. Der drukner for øvrig sønnen Erling i gårdsbrønnen 11. april i 1923 – åtte år gammel.

Senere flytter familien til Ise.

Amalie og Anders

Neste eierne på Lia blir Amalie Charlotte Olsen og Anders Johansen, oldeforeldre til eieren av gården ved kulturminneregistreringen i 2010.

Anders var født på Bøe 30. november i 1876 som sønn av Inger Marie Nilsdatter (født på Skaen i Skjeberg i 1847) og Johan Kristian Olsen (født i Tune i 1852). Oppveksten fikk Anders dels på Bøe og dels på Bråten.

Amalie var født i Østre Fredrikstad 6. januar i 1886 som datter av Johanne Andersen (født i Skee i Sverige i 1847) og Fredrik Olsen (født i Fredrikstad i 1839).

Anders Johansen var søskenbarn til Marius Olsen, forrige eieren på Lia. Faren til Anders (Johan Olsen) og faren til Marius (Anton Olsen) var nemlig brødre.

Amalie hadde datteren Ragnhild Elvira (født 15.12.1905) før hun gifter seg. Når Amalie og Anders inngår ekteskap i Østre Fredrikstad 28. juli i 1907, bor de noen år i Fredrikstad. Senere flytter de til Sarpsborg, der de kjøper en bygård i Pellygata og driver gjestgivere i tillegg til at Anders jobber på Borregaard. Gjestgiveriet lå for øvrig i samme bygården som Ramdahl drev sin skreddervirksomhet

Anders J. Bøe fikk 28. august i 1922 skjøte på Lia. Kjøpesummen var 8.000 kroner.

Kommer til Lia

Det var helsemessige årsaker hos Anders som gjorde at familien i 1922 flytter til Lia.

Da var åtte av de elleve barna kommet til verden, mens de tre yngste ble født på Lia. Barneflokket besto av: Ragnhild Elvira – født 15.12.1905, død 1936.

Arne Johan – født 02.02.1908, død 1999.

Bjørn Rolf – født 04.04.1910, død 1959.

Ivar Walther – født 11.02.1912, død 1996.

Kristian Lorang – født 09.09.1913, død 1979.

Inger Johanne – født 26.03.1916, død 1995.

Alf Rikard – født 27.06.1918, død 2001.

Karin Synnøve – født 23.05.1921, død 1976.

Oddveig Andrea – født 21.09.1923.

Thor Amund – født 18.01.1926, død 1999.

Karl Wilhelm – født 01.06.1929.

Når Anders dør på Lia 8. august i 1936, blir det kona Amalie og barna som driver bruket videre. Amalie dør 5. juli i 1976.

Jorunn og Kristian

I 1952 overtar Jorunn og Kristian Bøe på Lia. Kristian var sønn av forrige eierne, født 9. september i 1913. Jorunn Irene f. Seljehammer er født 30. mai i 1924 som datter av Olava Marie Arntzen og Gerhard

Lok. nr. 1053508 forts:

Seljehammer.

Jorunn og Kristian fikk barna Gudmund (født i 17.01.1946), Bård (18.05.1952) og Gerhard (04.09.1957).

Kristian dør 30. august i 1979. Jorunn driver Lia i ennå noen år, men selger til sønnesønnen Morten Bø Seljehammer (sønn av Gretha f. Kristiansen og Gudmund Bø Seljehammer) 14. november i 1998.

Morten Bø Seljehammer er født i 1967 og gift med Kjersti f. Hansen (26.06.1969). De har barna Martin (født 27.05.1995), Oda (12.07.1997) og Stine (05.07.2000).

Bygningsmasse

Ifølge "Norske Gårdsbruk" (1987) er Lia på omkring 90 dekar, hvorav 75 dekar er produktiv skog.

Det gamle våningshuset på Lia ble revet og erstattet med nytt bolighuset i 1978, renoverert og påbygd i 1990. Bryggerhuset som ble oppført i 1940 er totalrenoverert og påbygd. Den gamle driftsbygningen ble revet ca. 1981, og grisehuset ca. 1986.

Tilhørende enkeltminner (0):

Litteratur